

УДК339.56.055(045)

КОВАЛЕНКО Ю.О.,

к.е.н., доцент

кафедри журналістики, реклами і зв'язків з громадськістю

Факультету міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

ПРОХОРОВА Н.В.,

студентка кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Факультету міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КНР

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню теоретико-методологічних засад розвитку взаємовигідного економічного співробітництва між Україною та Китаєм Обґрунтовано напрями його поглиблення з метою посилення конкурентних позицій зазначених держав на світовому ринку. Доведено що для розширення взаємодії в галузях металургії та машинобудування доцільно починати з прямого експорту, і поступово переходити до створення спільного виробництва на території України шляхом кооперування фінансових, управлінських ресурсів. Для розвитку туристичного співробітництва необхідно паралельно розвивати експорт-імпорт туристичних послуг і інвестувати в туристичну інфраструктуру України.*

***Ключові слова:** КНР, стратегії розвитку, Україна, торгівельні відносини, економічне співробітництво, пріоритетні напрямки, фактори, ресурси, інвестиції.*

Коваленко Ю.А., к.э.н., доцент кафедры журналистики, рекламы и связей с общественностью Факультета международных отношений Национального авиационного университета

Прохорова Н.В., студентка кафедры международных экономических отношений и бизнеса Факультета международных отношений Национального авиационного университета

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ ТОРГОВОГО СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ УКРАИНОЙ И КНР

***Аннотация.** Статья посвящена исследованию теоретико-методологических основ развития взаимовыгодного экономического сотрудничества между Украиной и Китаем Обоснованы направления его углубления с целью усиления конкурентных позиций указанных государств на мировом рынке. Доказано что для расширения взаимодействия в области металлургии и машиностроения целесообразно начинать с прямого экспорта, и постепенно переходить к созданию совместного производства на территории Украины путем кооперирования финансовых, управленческих ресурсов. Для развития туристического сотрудничества необходимо параллельно развивать экспорт-импорт туристических услуг и инвестировать в туристическую инфраструктуру Украины.*

***Ключевые слова:** КНР, стратегии развития, Украина, торговые отношения, экономическое сотрудничество, приоритетные направления, факторы, ресурсы, инвестиции.*

Kovalenko Yu., Ph.D., As. Professor, Department of Journalism Advertising and Public Relations The Faculty of international relations of National Aviation University

Prokhorova N.V., student of the Department of International Economic Relations and Business Faculty of International Relations of National Aviation University

STRATEGIC PRINCIPLES OF TRADE COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND CHINA

***Abstract.** The article is devoted to the study of theoretical and methodological foundations for the development of mutually beneficial economic cooperation between Ukraine and China. The directions of its deepening are grounded in order to strengthen the competitive positions of these states on the world market. It is proved that for expansion of interaction in the branches of metallurgy and machine building it is expedient to start with direct export, and gradually move to the creation of joint production in Ukraine through the*

cooperation of financial, managerial resources. In order to develop tourism cooperation, export-import tourist services and investments into the tourist infrastructure of Ukraine are developing simultaneously.

Key words: *PRC, development strategies, Ukraine, trade relations, economic cooperation, priority directions, factors, resources, investments.*

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується посиленням процесів глобалізації економічної діяльності всіх суб'єктів і факторів суспільного виробництва країн світової спільноти. Інтенсифікація традиційних та інноваційних форм економічного співпраці поруч з багатьма перевагами несе в собі зростання ризиків. Значною мірою це проявляється у міжнародних зв'язках між Україною та Китаєм.

Ефективність економічного співробітництва між цими країнами значною мірою залежить від раціонального розподілу ресурсів. Зазначені держави мають потужний потенціал співпраці, про що свідчать динамічне зростання темпів розвитку торговельних відносин, збільшення обсягу вкладання прямих інвестицій з боку Китаю, активізація науково-технічного співробітництва, підписання ряду нормативно-правових документів, що є основою подальшого розвитку взаємних економічних відносин між двома країнами. Це актуалізує дослідження пріоритетних напрямів двосторонньої взаємодії між Україною та Китаєм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню детермінант розвитку міжнародних економічних відносин та пріоритетів економічного співробітництва між державами світової спільноти присвячені праці таких українських науковців, як Є. Азарян, В. Андрійчук, О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, В. Вергун, О. Власюк, А. Гальчинський, М. Дудченко, Г. Клишко, О. Каніщенко, А. Кредісов, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, В. Рокоча, В. Новицький, Ю. Пахомов, А. Поручник, І. Пузанов, А. Румянцев, О. Рогач, Є. Савельєв, В. Сіденко, С. Соколенко, А. Старостіна, А. Філіпенко, Т. Циганкова, О. Шнирков та ін. Серед китайських вчених ці питання висвітлюються у працях Чжу Ін Чуань, Чжан Вень Му, У Дай Кан, Хуан Жень Вей, Цвей Да Ху.

Разом з тим, більш глибоких досліджень потребує питання розвитку та диверсифікації економічного співробітництва між КНР і Україною. Недостатньо вивченими залишаються, зокрема, питання щодо подальшого розширення взаємних відносин у високотехнологічних галузях господарства, пошуку сучасних інструментів їх регулювання, формування пріоритетів розвитку двосторонньої взаємодії.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних засад розвитку взаємовигідного економічного співробітництва між Україною та Китаєм і обґрунтування напрямів його поглиблення з метою посилення конкурентних позицій зазначених держав на світовому ринку.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку економічного співробітництва між країнами світу характеризується сталими міжнародними зв'язками в різних сферах господарювання, нарощуванням кількісних та якісних параметрів міждержавної взаємодії, використанням нових форм відносин. Азійський регіон демонструє високі темпи розширення використання різноманітних форм економічної взаємодії з країнами світового співтовариства. Одним із найважливіших стратегічних гравців серед держав Азії виступає Китайська Народна Республіка. З точки зору розвитку взаємних відносин, Україну доцільно вважати одним з провідних партнерів Китаю серед країн Центрально-Східної Європи, оскільки торговельні відносини між ними встановились ще за часів СРСР.

Фундаментальними підставами для активного поглиблення діалогу є взаємна зацікавленість у розвитку торгово-економічної, наукової, військово-технічної та гуманітарної співпраці, близькість позицій щодо актуальних міжнародних проблем. Реалізуючи досягнуті домовленості з весни 1992 року у Києві діє Посольство Китайської Народної Республіки, а в березні 1993 року у Пекіні розпочала свою діяльність дипломатична місія України в КНР. Після проголошення незалежності України було прийнято ряд нормативних документів у рамках економічного співробітництва, що стали фундаментом подальшого розвитку торговельно-економічних відносин між двома країнами. До їх числі слід віднести Угоду про торговельно-економічне співробітництво між Україною та КНР, Угоду про захист інвестицій, Угоду про усунення подвійного оподаткування та ін. В останні п'ять років розвиток стосунків між зазначеними країнами значно активізувався, передусім, за рахунок регулярного обміну візитами на високому державному рівні та поживлення діяльності підприємств обох країн. Між Китаєм та Україною встановилися рівноправні взаємовигідні партнерські стосунки, продовжують впроваджуватися перспективні напрями співробітництва у рамках трансконтинентальної економічної ініціативи Китаю Нового «Шовкового шляху», зміцнюється науково-технічна співпраця, розширюється взаємодія у сфері освіти, поглиблюються гуманітарні зв'язки.

Китай сформував свій позитивний імідж в Україні, надаючи різного роду «безкоштовну» допомогу: в ситуації світової пандемії 36 «Пташиного грипу» він надав допомогу ліками. Цей тренд був перерваний світовою кризою у період 2008-2009 років. В 2010 році політичний діалог між країнами активізувався. При цьому відновилися тенденція росту торгівлі між обома країнами, щоправда лише на 0,5% у 2011-2012 роках. Було також укладено низку важливих контрактів й інвестиційних угод між країнами, у тому числі гривнево-юаневський своп між НБУ і Китаєм. У ході візиту в Україну Голови КНР Ху Цзіньтао в червні 2011 року українсько-китайські відносини були офіційно закріплені відповідною Спільною декларацією про встановлення і розвиток стратегічного партнерства між Україною і Китайською Народною Республікою. В грудні 2013 року було підписано Договір про дружбу і співробітництво між Україною і КНР, Спільну декларацію про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства і Програму розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР на 2014-2018 роки. Це стало дієвою платформою для виведення міждержавних відносин на якісно новий рівень. В цілому між Україною й КНР укладено 300 документів, що є суттєвим чинником, що впливає на ефективність співробітництва, як в економічній, так і в політичній сферах.

До сфер економічної активності належать експортно-імпортні операції, безпечне постачання стратегічних видів сировини, запозичення нових технологій. Також метою Нового «Шовкового шляху» є усунення бар'єрів на шляху китайських інвестицій шляхом уникнення подвійного оподаткування, розширення сфер і масштабів економічної співпраці у таких сферах як сільське господарство, енергетика, «зелені» технології. Китайська сторона впевнена, що співпраця між нашими країнами в рамках «поясу і шляху» має широку перспективу. Для України розвиток економічного і науково-технічного співробітництва з КНР має суттєве значення. Схожість підходів двох країн до розв'язання актуальних міжнародних питань, відсутність гострих проблем у двосторонніх відносинах, наявність значного потенціалу співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах є необхідним підґрунтям поступального розвитку українсько-китайських взаємовідносин. Нині КНР є одним із головних гравців у сучасній міжнародній торгівлі і посідає перші місця в світі за основними торговельними показниками.

Китай зайняв перше місце за обсягом зовнішньої торгівлі, перше місце – за експортом товарів, друге – за імпортом товарів, третє – за експортом і друге – за імпортом послуг. Щодо торговельних взаємовідносин України і Китаю, слід відзначити, що спостерігається суттєвий дисбаланс між обсягами експортних й імпорتنних поставок. Протягом 2011-2016 рр. експорт українських товарів і послуг до Китаю перебував у межах 1,9-2,8 млрд доларів США, тоді як відповідні обсяги імпорту сягали 8 млрд доларів США. Максимальне значення коефіцієнту покриття імпорту експортом становило лише 0,63 у 2015 р., мінімальне – досить незначне – 0,23 у 2012 р. Негативне сальдо в торгівлі України з Китаєм у 2012 р. склало 6,1 млрд доларів США, у 2016 році його значення зменшилось до 2,9 млрд доларів США (див. рис. 1):

Рис. 1 Показники зовнішньої торгівлі Україна-КНР за 2008-2018 рр.

Примітка: складено автором за матеріалами: [12]

Дані, представлені на рис.1, демонструють різке збільшення експорту товарів у 2013 р., але починаючи з 2015-2017 рр. спостерігається зменшення об'ємів експорту товарів до КНР. Наявність негативного сальдо у двосторонній торгівлі з Китаєм ставить перед Україною завдання щодо обґрунтування шляхів для нарощування обсягів українського експорту, його подальшої

диверсифікації, а також практичної реалізації вже існуючих домовленостей і підготовки пропозицій для започаткування нових проєктів. Україна постачає на ринок Китаю переважно сільськогосподарську продукцію і мінеральні продукти, сукупна частка яких у структурі товарного експорту українських товарів у 2011 році перевищує 80%, а у 2015 році навіть 90%.

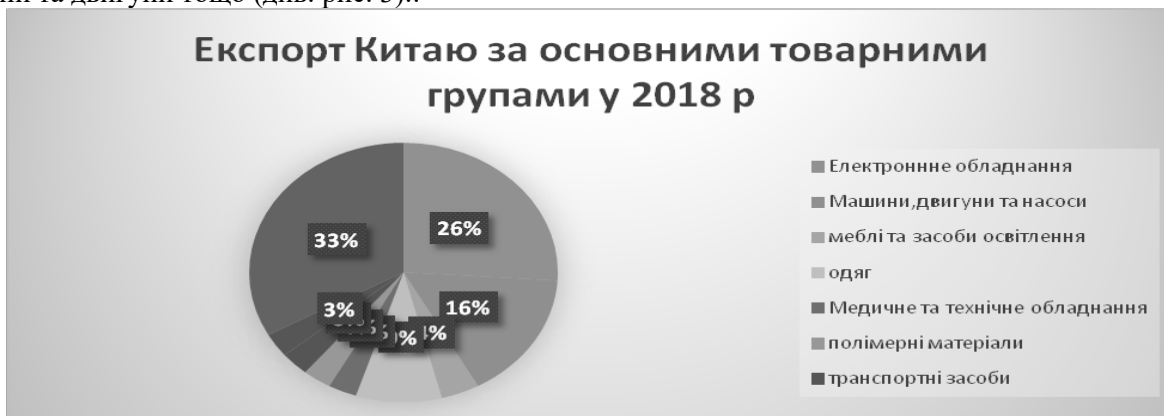
Водночас відбувається зменшення частки технологічно складної продукції машинобудування, яка у 2015 р. становила лише 3,7%. Попит економіки України на продукцію китайських виробників є більш диверсифікованим, значну частку у його структурі займають високо і середньо технологічні товари (машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання; продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості). Частка торгівлі послугами відіграє незначну роль у його зовнішньоторговельній діяльності, при цьому чітко прослідковується тенденція щодо збереження показників експорту послуг та збільшення їхнього імпорту (сальдо торгівлі послугами є від'ємним та має тенденцію до подальшого зниження). Якщо розглянути динаміку товарної структури зовнішньої торгівлі Китаю, то можна відзначити декілька ключових особливостей (див. рис. 2):

Рис. 2 Динаміка експорту Китаю за основними товарними групами 2012-2018 рр.

Примітка: складено автором за матеріалами [13]

Таким чином, у структурі експорту Китаю переважають промислові продукти, що становить близько 94% від загального обсягу експорту. Суттєвими товарними групами є продукція сільського господарства та руди, кожна з яких займає всього 3% від загального обороту. На частку інших товарних груп припадає менше 1%. Аналізуючи експортну товарну структуру Китаю, варто зазначити, що основні позиції в даній країні нині займає капітало- та наукоємна продукція: електронне обладнання, машини та двигуни тощо (див. рис. 3):

Рис. 3 Експорт Китаю за основними товарними групами у 2018 р.

Примітка: складено автором за матеріалами [14]

Представлена на рисунках 3 структура експорту Китаю, свідчить, що його чверть припадає на електронне обладнання, що пояснюється особливостями урядової політики Китаю щодо залучення інновацій у національну економіку. Наступним пунктом є машинне обладнання (16%), яке ще нещодавно становило основу експорту Китаю, а тепер з кожним роком займає все меншу частку в експорті, поступаючись електронному обладнанню. Іншими основними товарними позиціями китайського експорту традиційно залишаються меблі та одяг. При цьому слід зазначити, що серед

основних експортних позицій Китаю відсутні енергоносії, незважаючи на високі природні запаси корисних копалин у Китаї, що пояснюється швидкими темпами зростання китайського виробництва, яке, крім того, оцінюється як недостатньо енергоефективне (див. рис. 4):

Рис. 4 Структура українського експорту до КНР у 2018 р.
Примітка: складено автором за матеріалами [15]

Крім цього, зазначені показники можуть бути значно збільшені за умови запровадження в Україні практики державного стимулювання виробництва, у тому числі в рамках технологічних та індустріальних парків, вільних економічних зон тощо, а також інституційних розвиток державної підтримки експорту.

Сучасний етап розвитку України та КНР характеризується обмеженістю ресурсів, необхідних для оптимального функціонування національних економік обох держав. Тому для підвищення загальної ефективності співробітництва двох країн, в першу чергу, необхідно виділити та обґрунтувати пріоритетні сфери співробітництва і максимально сприяти їх розвитку, зокрема, завдяки реалізації чітко розробленої державної стратегії. Для розробки стратегії розвитку економічного співробітництва між двома країнами, доцільно обрати три галузі: металургію, машинобудування та туристичні послуги. Такий вибір обумовлений їх пріоритетністю для національних економік обох держав та існуванням багатьох форм розширення взаємної співпраці в зазначених сферах. Металургійний комплекс є основою промислової інфраструктури. Чорні та кольорові метали широко використовуються в машинобудуванні, будівництві, транспорті усіх без винятку галузях народного господарства, витримуючи гостру конкуренцію з боку пластмас, кераміки та інших сучасних матеріалів.

Машинобудування як металомістка сфера має велике значення для зміцнення економіки України і становлення її як незалежної високорозвиненої держави. “Економічне диво” ФРН, Японії, Південної Кореї та інших держав починалося з розвитку найсучасніших його галузей. Машинобудування є однією з провідних ланок важкої промисловості. Важке машинобудування виробляє гірничо-шахтарне, підйомно-транспортне, металургійне обладнання, устаткування для хімічного та будівельного комплексів, шляхові машини (бульдозери, екскаватори, катки, грейдери) тощо. Для першого етапу взаємодії України та КНР варто, в першу чергу, цілеспрямовано розширити імпорт обладнання з КНР, оскільки воно підходить для українського ринку як за ціною, так і за якістю. Також стратегічно важливою для розвитку співробітництва галуззю є туристична, що відіграє все важливішу роль в економічному житті країн світу в цілому і зазначених партнерів зокрема.

Висновок. Проведений аналіз пріоритетів взаємного співробітництва дозволяє виділяти наступні форми його розвитку в перспективних сферах. Для розширення взаємодії в галузях металургії та машинобудування доцільно починати з прямого експорту, і поступово переходити до створення спільного виробництва на території України шляхом кооперування фінансових, управлінських ресурсів. Для розвитку туристичного співробітництва необхідно паралельно розвивати експорт-імпорт туристичних послуг і інвестувати в туристичну інфраструктуру України.

Література

1. Глобализация и проблемы устойчивого развития экономики США // Экономика и управление в зарубежных странах. Ежемесячный информационный бюллетень. – М.: ВИНТИ, 2005. - №5. – С. 3 – 22.
2. Глобализация экономики Китая / [под. ред. В.В. Михеева] – М.: Памятники исторической мысли, 2003. – 391 с.
3. Дэниелс Джон Д. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции: Пер. с англ. / Дэниелс Джон Д., Радеба Ли Х. - М.: Дело Лтд, 1994. – 567 с.

4. Дэвид К. Маури. Международные совместные предприятия и стратегии коммерциализации технологий фирм США / Дэвид К. Маури // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия: Экономика, 1993. – № 1. – С. 74-85.
5. Дегтярева Р.В. Глобализация общественных процессов в XX веке. / Дегтярева Р.В. – СПб.: Нестор, 2001. – 57 с.
6. Дергачева В.В. Глобализационные процессы в современной экономике / Дергачева В.В. // Прометей. – 2004. - №2(14). – С. 71 – 74.
7. Trade Profiles: China Trade Policy // World Trade Organization. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=CN>.
8. World Trade Statistical Review 2016 // World Trade Organization [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.wto.org/english/res_e/status_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf.
9. China: Export of goods from 2005 to 2015 // Statista. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.statista.com/statistics/263661/export-of-goods-from-china/>.
10. China: Import of goods from 2005 to 2015 // Statista. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.statista.com/statistics/263646/import-of-goods-to-china/>.
11. Trade Profiles 2016 // World Trade Organization. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles16_e.pdf.
12. Trade Policy Review: China (Report by the Secretariat) // World Trade Organization. – 2016. – p. 200 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s300_e.pdf.
13. China's Top 10 Exports // World's Top Exports. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.worldstopexports.com/chinas-top-10-exports/1952>.
14. China's Top 10 Imports // World's Top Exports. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.worldstopexports.com/chinas-top-10-imports/4017>.
15. China Customs Statistics // General Administration of Customs of People's Republic of China [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://english.customs.gov.cn/newsroom/statistics>.
16. 中国与乌克兰贸易额年度统计. Режим доступа до ресурсу: <http://mep128.mofcom.gov.cn/mep/hwzd/scgk/sbmy/105563.asp>
17. 乌克兰金融贸易概况. Режим доступа до ресурсу: <http://www.21djd.com/commerce.htm>
18. 国家统计局GDP修正数据. Режим доступа до ресурсу: <http://finance.sina.com.cn/focus/lxzgdp/index.shtml>
19. 2008中国零售业分析及投资咨询报告. Режим доступа до ресурсу: <http://www.ocn.com.cn/reports/2006102lingshouye.htm>
20. 中国目前是世界上最大的钢铁生产国. Режим доступа до ресурсу: <http://ks.cn.yahoo.com/question/1406111200020.html>